

Rettsvern mot stalking

Kandidatnummer: 105

Antall ord:11207

JUS399 Masteroppgave

Det juridiske fakultetet

UNIVERSITETET I BERGEN

10.12.2015

Innhold

1. Innledning	4
1.1 Problemstilling	4
1.2 Definisjon og begrepsforklaring	5
1.3 Aktualitet	6
1.4 Problemdiskusjon	8
2. Metode og rettskilder/fremgangsmåte	8
3. Gjeldende rett	10
3.1 Materielle og prosessuelle regler	10
3.2 Rettspraksis relevant for stalking	12
3.3 Tilfeller klart innenfor § 266	16
3.4 Sammendrag	17
4. Komparative studier av fremmed rett	18
4.1.1 Dansk rett	18
4.1.2 Dansk rettsvern mot stalking og bakgrunnen for å styrke vernet	18
4.1.3 Danskenes erfaringer etter lovendringene	20
4.2 Svensk rett	22
4.2.1 Vernet mot stalking i svensk rett	22
4.2.2 Begrunnelsen for styrket vern	22
4.2.3 Erfaringer med lovendringene gjort i hensikt om å styrke vernet mot stalking . 24	
5 Rettspolitisk vurdering av hvordan rettsvernet mot stalking bør være	25
5.1 Høringsnotat om nytt straffebud	25
5.2 Kan forslagene til endring føre til et reelt vern mot stalking?	27
5.3 Konklusjon	31
6 Kilder og litteraturliste	33
6.1 Lover	33
6.2 Lovforarbeider	34

6.3 Domsregister	35
6.4 Litteraturliste.....	35
6.5 Konvensjoner	36

1. Innledning

1.1 Problemstilling

For å vise problemet og illustrere hva oppgaven handler om presenteres det innledningsvis et praktisk eksempel som nylig har vært oppe i media.

Stortingspolitiker Linda Helleland sto frem i VG i april i år og fortalte at hun hadde blitt forfulgt av en fremmed i over et år. Forfølgelsen besto i grisete brev og postkort, og forfølgere hadde kommet seg inn i oppgangen hennes og hadde lagt igjen flere gjenstander. Mannen hadde romantiske hensikter og trodde han var i et forhold med Helleland til tross for at hun aldri hadde truffet han. Helleland ble skremt og turte ikke å gå alene hjem lengre. Hun fikk hjelp av PST og politiet. Det viste seg at mannen som forfulgte Helleland var mentalt syk og at det var mer fare for Hellelands nærmeste enn for hun selv. Helleland følte seg skamfull og trodde det var hennes egen feil at hun ble stalket. Derfor tok det langt tid før hun sa ifra. Helleland mener det klart må fremgå av lovverket at slik personforfølgelse er en straffesak og ikke en privatsak. Hun etterlyser et eget staffebud mot stalking og varslet om at regjeringen kom til å fremme endringsforslag til dette.¹

De endringsforslag som nå er kommet er grunnlaget for hoveddrøftelsen i denne masteroppgaven. Formålet med oppgaven er å drøfte om forslagene til endring av § 266 kan gi et bedre vern mot den type personforfølgelse Linda Helleland opplevde.

Problemstillingen er om straffeloven § 266 gir tilstrekkelig vern mot stalking i dagens samfunn særlig i lys av de muligheter moderne kommunikasjonsformer gir til personforfølgelse og uønsket kontakt. En premiss for drøftelsen er at vi i nordisk sammenheng har et relativt svakt vern mot den type personforfølgelse som er karakterisert som «stalking» i denne oppgaven. Sverige og Danmark har hatt fokus på og styrket sitt rettsvern mot stalking. Det har som nevnt blitt fokus på det også i Norge. Siden Sverige og Danmark var først ute med å styrke rettsvernet mot stalking blir forslagene til endring av straffeloven drøftet i lys av erfaringer i dansk og svensk rett.

Før vi går videre må det kort forklares hva stalking egentlig er. Stalking er kjennetegnet av at en person vedvarende søker å oppnå kontakt med et annet menneske som ikke ønsker slik kontakt. Begrepet utdypes nærmere nedenfor under «Definisjon og begrepsavklaring».

¹ <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/hoeyre/linda-helleland-jeg-ble-forfulgt/a/23441394/>

Fokuset i oppgaven vil være alvorlige former for stalking som utgjør stor psykisk påkjenning for den utsatte, og søkes avgrenset mot mer uskyldige typer atferd som kan minne om stalking men som ikke har samme intensitet og effekt på offeret som stalking har.

Den mest nærliggende bestemmelsen som skulle ramme stalking er straffeloven § 266 som gir et vern mot fredskrenkelser.

I Norge har vi ulike typer rettsgrunnlag. Vi har både overordnede og prinsipielle regler som Grunnlovens § 102 og EMK art. 8, samt spesifikke materielle bestemmelser i form av Straffelovens § 266, Grunnloven ligger på en høyere trinnhøyde enn straffeloven, og siden disse bestemmelsene sier noe om hva som skal ligge i vernet av privatlivet herunder beskyttelse av den psykiske integriteten til borgerne, brukes den som tolkningsbidrag til gjeldende rett. Grunnlovsbestemmelsen er generell og favner vidt i forhold til Straffelovens § 266 som har beskyttelse av personverninteresser som direkte formål. Denne bestemmelsen ble tilføyd i 2014, og er svært ny, den bygger på FN's konvensjon SP art. 17 og og EMK art. 8.

Vi har også rettslige virkemidler mot stalking i form av prosessuelle bestemmelser om kontakt- og besøksforbud jf. strpl. § 222 a og strl. § 57. Disse virkemidlene er noen av de viktigste Norge har til beskyttelse mot stalking. Vi har nylig også fått elektronisk kontroll i form av omvendt voldsalarm, der byrden av beskyttelsestiltaket ligger på gjerningspersonens skuldre og ikke offerets.

Et sentralt utgangspunkt for denne oppgaven er imidlertid at Norge har ikke egen lov eller straffebud som spesifikt kriminaliserer stalking. Ingen av de nevnte rettsgrunnlagene ble etablert for å gi rettsvern mot den type personfølgelse som Linda Helleland ble utsatt for.

1.2 Definisjon og begrepsforklaring

For å kriminalisere en atferd må den først og fremst defineres. Det finnes ikke en felles internasjonal og spesifikk definisjon på stalking, men selve kjernen i begrepet stalking er gjentatt uønsket kontakt /og eller kommunikasjon. Definisjonen som legges til grunn i denne oppgaven være gjentatt uønsket kontakt og/eller kommunikasjon av en viss intensitet. En formell definisjon av stalking finnes heller ikke i norsk lovgivning, og som følge av dette må det formuleres en definisjon i forbindelse med oppgaven. Stalking er for så vidt et begrep som kan være vanskelig å definere da det er mer eller mindre et atferdsmønster eller en rekke handlinger og karakteren av disse samlet som vil avgjøre om det er tale om stalking eller ikke.

Begrepene «personforfølgelse» og «stalking» vil bli brukt om hverandre i oppgaven og skal tillegges lik betydning. Personforfølgelse brukes ofte som den norske oversettelsen av det engelske uttrykket «stalking».

Stalking kan utarte seg gjennom forskjellige typer kontakt og i forskjellige former. Med dagens teknologi er stalking ikke lengre begrenset til personlig møter, brev og telefoni men også all form for elektronisk kontakt f.eks sosiale medier som facebook, twitter, instagram og liknende, e-mail og tekstmeldinger. Stalkingen kan utarte seg gjennom trusler, hærverk, spionering, at personen oppsøker vennene/familien til den utsatte, at stalkeren møter på offeret «tilfeldig» eller regelmessig oppholder seg nær boligen, studiestedet eller arbeidsplassen til den utsatte.

1.3 Aktualitet

Det er mange grunner til at det er aktuelt å vurdere rettsvernet rundt stalking, og til å se personforfølgelse i en større og mer helhetlig sammenheng. Nedenfor presenteres flere av disse grunnene og vi starter med hvor utbredt stalking er i det norske samfunnet.

Den første norske befolkningsbaserte undersøkelsen av stalking utgitt i 2013 viser at en av åtte norske kvinner opplever å bli forfulgt.² Selv om det ofte er kvinner som blir utsatt for stalking forekommer det også at menn blir forfulgt. Det høye antallet stalkingutsatte sett i sammenheng med de skadevirkningene stalking har både for samfunnet og enkeltpersoner som er utsatt for det gjør temaet svært aktuelt, særlig med tanke på alle de nye kommunikasjonskanalene vi har i dag.

Stalking i seg selv er ikke et nytt fenomen, men det er et fenomen som begynner å få mer og mer fokus fra media og politikere. Dagens teknologi og sosiale media gjør det lettere for utsatte personer å bli stalket, særlig kjendiser. Ord som facebookstalking og internett- stalking er nye fenomener som mange kjenner til.

Stalking er et alvorlig samfunnsmessig problem da det blant annet ofte kan skape store psykiske påkjenninger for de som er utsatt og ofte konsekvenser i form av at offeret må bytte jobb, bosted, leve på hemmelig adresse og så videre. Kostnaden er høy både for offeret og for samfunnet.

² Kjersti Narud, Christine Friestad, Alv. A. Dahl: Stalking experiences and associated factors—A controlled population-based study from Norway: 2013: Nordic Journal of Psychiatry

Stalking kan være inngangen til mer alvorlig kriminalitet. Fra 27- 76 % av stalkingtilfellene har et voldelig utfall og i tilfeller der stalking blir begått av tidligere partner er det fra 55% til 89% som ender i voldelige angrep.³ Dette viser blant annet hvor nødvendig det er med et helhetlig fokus på rettsvernet rundt stalking, og hvor alvorlig denne atferden må tas.

Justisdepartementet har identifisert behovet for et styrket vern mot stalking. Det følger av et høringsnotat som ble sendt ut i 2013 i forbindelse med endringer i Straffeloven 1902/2005 vedrørende flere straffebestemmelser som omhandler voldtekt, seksuelle overgrep, forberedelse til tvangsekteskap og blant annet personforfølgelse/stalking. Det fremheves at forslagene om endring er en del av regjeringens innsats i å styrke borgernes beskyttelse mot vold og overgrep. Lovforslaget er som nevnt bedt fremmet høsten 2015 som vi skal komme tilbake til.

Bakgrunnen for de nevnte høringsforslagene er også delvis begrunnet med utviklingen i internasjonale forpliktelser, særlig med tanke på Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner.⁴

I henhold til Europarådets konvensjon om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner art. 34 stilles det krav til kriminalisering av stalking. Norge har signert, men imidlertid ikke ratifisert denne konvensjonen, noe som betyr at vi ikke er bundet av den. Konvensjonen er uansett aktuell da det ventes at den vil bli ratifisert gitt at en lovbestemmelse om stalking komme på plass, da det som gjenstår for å oppfylle siste krav i konvensjonen er å innføre en egen bestemmelse mot stalking.⁵

Departementet fremhever i høringsnotatet at de vurderer norske gjeldende straffebestemmelser som dekkende når det gjelder konvensjonsforpliktelsen som stiller krav til kriminalisering av stalking. Samtlige høringsinstanser sier seg enig i at norsk lovverk dekker konvensjonsforpliktelsene. Likevel vil departementet ha høringsinstansenes syn på endringer fordi departementet vil synliggjøre og styrke det strafferettslige vernet mot personforfølgelse.

³ NOU 2010: 3. «Drap i Norge i perioden 2004-2009», Tabell 3.8 Andre studier som omhandler drap/vold: s. 263

⁴ Konvensjonen om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner: vedtatt av Europarådet: 07.04.2011

⁵ Innlegg fra Lise Christoffersen (A): Stortingsmøte 8. juni. 2015 kl. 10 :s. 3794.

1.4 Problemdiskusjon

Det er på dette punkt det blir aktuelt å stille spørsmålet om dagens lovverk gir personer som er utsatt for stalking, tilstrekkelig og reelt vern. Her må det også defineres hva som menes med tilstrekkelig og reelt vern. For at det skal være et tilstrekkelig vern mot stalking er det flere ledd som må kvalitetssikres. Med tilstrekkelig og reelt vern så menes ikke bare strafferettslig vern i form av lovverk som kriminaliserer handlingsmønsteret i stalking, men også vern i form av effektivering av lovverket fra politi og påtalemyndighetens side. Alle ledd fra stalkingen begynner til en eventuell dom foreligger må med andre ord undersøkes for å finne ut om vi har et tilstrekkelig vern. Politiet på sin side må kunne gi effektiv beskyttelse til den utsatte, mens påtalemyndigheten må kunne utstede påtalebegjæring uten nevneverdige hindringer som gjør det vanskelig å forfølge antatte stalkere. Lovbestemmelsene må være så klare i sin utforming at domstolene kan bruke lovverket som hjemmel for å straffe personforfølgelse.

Følgende ledd i straffeforfølgningen bør undersøkes for å kunne si noe om det faktiske vernet en har i dag mot stalking.

- Domstolenes bruk av gjeldene lovverk. Om det finnes mangler ved regelverket som gjør det utilstrekkelig i praksis
- Politiets håndtering av stalking tilfeller
- Adgangen til utstedelse av påtalebegjæring

Denne oppgaven vil i hovedsak fokusere på om det første leddet, altså om lovverket, som kriminaliserer handlingsmønsteret i stalking jf. §266 er tilstrekkelig. Andre tema som politiets effektivering av lovverket og påtalebegjæring vil bli noe belyst, men kan ikke behandles uttømmende innenfor rammen av denne oppgaven.

2. Metode og rettskilder/fremgangsmåte

Fremgangsmåten for å finne ut om vi har et tilstrekkelig og reelt vern mot stalking er i denne oppgaven tredelt.

Del 1 er en tolkingsoppgave der problemstillingen dreier seg om å avklare gjeldende rett.

Straffeloven § 266 trådte i kraft 1. oktober 2015, men viderefører straffeloven 1902 § 390a.

Alminnelig juridisk metode, det vil si rettsdogmatisk metode, vil bli brukt i den første del av

oppgaven. Metoden vil bestå i klarlegging av innholdet i gjeldende rett, hovedsakelig straffelovens § 266 gjennom tolkning av ordlyd, forarbeidsuttalelser, og rettsavgjørelser knyttet til § 390a. Praksis knyttet til den opphevede bestemmelsen vil fortsatt være relevant fordi den ble videreført i den nye straffeloven.⁶ Sammenfatningen av gjeldende rett på området vil utgjøre en bakgrunn for å finne ut om det er mangler ved regelverket som gjør at det ikke fungerer i praksis. Det som vil være interessant er å ta rede på hvordan tingrettene bruker lovverket i praksis ved klare stalking- tilfeller. Det er sparsomt med juridisk teori på feltet dermed er det lite litteraturkilder med i oppgaven.

Andre del av oppgaven består i komparative studier av nordisk rett, herunder dansk og svensk rettsvern mot stalking. Jeg skal vise hvilket rettsvern Danmark og Sverige har gjennom å redegjøre for nye lovbestemmelsene de fikk i forbindelse med sitt fokus på å styrke vernet mot stalking. Bakgrunnen for de svenske og danske lovendringene rundt personforfølgelse til disse to landene som er relevant, da disse to landene i nyere tid har endret lovverket sitt for å styrke rettsvernet mot stalking. Til slutt blir erfaringene med dette styrkede vernet presentert. Det som er interessant er å se hvilke erfaringer de to landene har gjort seg etter å ha styrket vernet mot stalking gjennom å innføre nytt lovverk.

Tredje del av oppgaven vil dreie seg om hva som *bør* være gjeldende rett. Dette er en rettspolitisk drøftelse med et bredere argumenttilfang og annerledes vekting av argumenter enn i del 1 og 2. Her vil rettsoppfatninger og argumenter fra høringsinstanser betraktes som relevante og fordi det er en rettspolitisk diskusjon kan slike argumenter tillegges større vekt enn i en rettsdogmatisk drøftelse. Her vil det drøftes om det er behov for å styrke rettsvernet mot stalking i form av et av endringsforslagene.

Videre gjennomgås høringsssvarene fra de ulike høringsinstansene for å finne ut hva slike relevante representanter fra samfunnet mener om vernet den gjeldende lovgivninger gir i stalking- tilfeller, og eventuelle mangler ved den. Disse brukes videre som argumentkilder sammen med erfaringene fra dansk og svensk rett i drøftelsen av hvordan rettsvernet mot stalking burde være.

Den tematiske avgrensningen vil være slik at stalking med stort skadeomfang og sterk intensitet vil være i fokus, men også stalking i mindre alvorlige former, det vil si uten innslag av vold og trusler på liv og helse vil også være aktuelt. Oppgaven avgrenses derimot mot mer

⁶ Ot.prp.nr.22 (2008-2009) Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 (siste delproposisjon - slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning): s. 425

uskyldige former for personforfølgelse som er av lavere intensitet og ikke medfører skadevirkninger for den utsatte. Dette er forfølgelse som faller utenfor oppgavens definisjon av stalking.

3. Gjeldende rett

3.1 Materielle og prosessuelle regler

Det er naturlig å begynne med det rettslige utgangspunktet for straffeforfølgning av stalking. Dette fremgår hovedsakelig av straffelovens § 266. Gjerningsbeskrivelsen i strl. § 266 lyder som følgende:

«Den som ved skremmende eller plagsom opptreden eller annen hensynsløs atferd krenker en annens fred eller som medvirker hertil straffes med bøter eller fengsel inntil 2 år.»

Bestemmelsen er generelt utformet, og rammer ikke bestemte typer handlinger men generelle karakteristikk jf. «skremmende eller plagsom opptreden eller annen hensynsløs atferd».

Bestemmelsen ble gitt som en reaksjon på den såkalte Telefonsjikanedommen der Høyesterett fant at det ikke var lovhjemmel for å straffe en person for gjentatte sjikanøse telefonoppringninger til en bestemt husholdning.⁷

Lovgiver imøtekom behovet for en egen lovhjemmel for vern av psykiske integritet etter Telefonsjikanesaken, med den gamle strl. § 390a (som nå er blitt videreført til den nye strl. § 266).

Strl. § 266 består av tre vilkår, to alternative og et kumulativt. De to alternative vilkårene består i at atferden *enten* må være «skremmende» eller «plagsom». I vilkåret «plagsom» kan atferd som ligner forfølgelse inngå, for eksempel «utidige personlige henvendelser» på gaten, restauranter, på skole, jobb eller hjemme, altså skygging eller fysisk forfølgning, men også gjentatte skriftlige eller muntlige sjikanøse henvendelser.⁸

«Skremmende» oppførsel kan være for eksempel trusler som ikke er grove nok til å omfattes av trusselbestemmelsen straffeloven jf. strl §§ 263-264, samt nattespøkerier.⁹

⁷ Rt. 1952 s.989

⁸ Straffeloven kommentarutgave: Matningsdal og Bratholm: utgitt 1998: Universitetsforlaget: s.228

⁹ Straffeloven kommentarutgave: Matningsdal og Bratholm: utgitt 1998: Universitetsforlaget: s.229

Falske dødsbudskap eller gledesbudskap omfattes også av bestemmelsen.¹⁰

Forsett kreves for at forholdet skal være straffbart¹¹, dermed faller atferd som man ikke regner med blir oppfattet av den utsatte utenfor.¹² Eksempler på dette kan være spionering eller kinking (i seksuelt øyemed).

Det kumulative vilkåret i bestemmelsen er at den skremmende eller plagsomme oppførselen også må være hensynsløs jf. «annen hensynsløs atferd». Dette innebærer at atferden ikke bare må kvalifisere som skremmende eller plagsom, men i tillegg være hensynsløs. Ordlyden kan tolkes ut fra en alminnelig språklig forståelse slik at det må foreligge en intensjon om å påføre den annen part noe ubehagelig.

I forarbeidene uttales det videre at «kravet om at atferden skal være hensynsløs medfører at dagliglivets små krenkelser faller utenfor». Om en atferd vil karakteriseres som «hensynsløs» vil bero på en konkret helhetsvurdering¹³. Omstendigheter som tid, sted og fornærmedes individuelle forhold vil få betydning i vurderingen, og i tillegg viser begrepet «hensynsløs» til en høy terskel og vil medføre at atferden må være helt klart moralsk forkastelig.¹⁴ Det er ikke bare beskyttelse mot privatpersoner som omfattes av bestemmelsen, den er i følge forarbeidene også ment å gi «et mer utstrakt vern mot psykiske krenkelser i sin alminnelighet».¹⁵

Bestemmelsen verner kun om sinnets integritet, det vil si at den fysiske krenkelser faller utenfor.¹⁶

Bestemmelsen rammer som nevnt andre typetilfeller enn dem som i denne oppgaven er karakterisert som stalking. Dette kan også være en enkelthendelse av fredskrenkelse. Tingrettspraksis viser også at det å fremsette krenkende ytringer på facebook er omfattet av bestemmelsen.¹⁷

Straffeloven § 266 er en spesialbestemmelse som må tolkes i lys av mer generelle prinsipper på trinnhøyere nivå henholdsvis Grl. § 102 og EMK art. 8, da disse bestemmelsene pålegger

¹⁰ Straffeloven kommentarutgave: Matningsdal og Bratholm: utgitt 1998: Universitetsforlaget: s.229

¹¹ Straffeloven 2005 § 22

¹² Straffeloven kommentarutgave: Matningsdal og Bratholm: utgitt 1998: Universitetsforlaget: s.230

¹³ Rt. 2010 s.845

¹⁴ Ot. Prp- nr. 41 (1954) s.20-25

¹⁵ Ot. Prp. nr. 41 (1954) s. 22

¹⁶ Straffeloven kommentarutgave: Matningsdal og Bratholm: utgitt 1998: Universitetsforlaget: s. 228

¹⁷ TSAFO-2014-148942

staten positive forpliktelser til å beskytte borgerne mot inngrep i privatlivet, og stiller krav til «effektivt» rettsvern.

Straffelovens § 266 gir et materielt vern mot stalking, men må ses i sammenheng med prosessuelle regler. Besøksforbud er også en del av rettsvernet mot stalking, da det er et virkemiddel som politiet kan benytte seg av for å beskytte den utsatte. Mer utdypende om hvorfor besøks og kontaktforbud en sentral del av rettsvernet kommer jeg tilbake til etter presentasjonen av reglene.

Besøksforbud innebærer at den aktuelle personen som forsetter å ta kontakt til tross for at kontakten er uønsket fra den andre part, kan nektes å oppholde seg på et bestemt sted eller nektes å forfølge, besøke og kontakte personen jf. strpl. § 222 a annet ledd.

Slike besøksforbud kan bare ilegges i ett år om gangen, og besøksforbud i eget hjem kan maksimalt vare i 3 måneder.

Kontaktforbud innehar de samme vilkår og innhold som besøksforbud, men skiller seg fra besøksforbud i den sammenheng at det er en strafferettslig reaksjon, det vil si at det kan bare ilegges dersom personen har begått en straffbare handling jf. strl. § 57. Videre skiller de to seg ved at kontaktforbud kan ilegges i fem år, og i noen tilfeller på ubestemt tid. Kontaktforbud som omfatter eget hjem kan ilegges inntil et år. Brudd på besøks- eller kontaktforbud straffes med bot eller fengsel inntil ett års fengsel jf. strl. § 168.

Et nyere virkemiddel er bruken av elektronisk kontroll ved siden av kontaktforbud jf. strl. § 57 5. ledd, 1. pkt «dersom det anses nødvendig for at kontaktforbudet skal bli overholdt, kan retten bestemme at den kontaktforbudet retter seg mot, skal ilegges elektronisk kontroll...». Dette vil si at gjerningspersonen får en fotlenke som fungerer som en omvendt voldsalarm. Den vil da gi et varsel om gjerningsmannen kommer innenfor den geografiske grensen som er satt.

3.2 Rettspraksis relevant for stalking

I en fersk rettsavgjørelse jf. Rt. 2015 s.34 uttales det av Høyesterett at «besøksforbud er ett av få virkemidler politiet har for å beskytte personer som utsettes for fredskrenkelser fra andre.

Allmennpreventive hensyn taler dermed for at brudd på besøksforbud skal få følbare konsekvenser selv om det ikke er tale om vold eller trusler om vold». ¹⁸

Saken handlet om en mann som ble tiltalt for tre brudd på besøksforbudet overfor sin ekskjæreste, og ble domfelt for det. Krenkelsene besto i fredskrenkelser og plagsom oppførsel. Dommen viser at det er en klar sammenheng mellom fredskrenkelser og besøksforbud, og at besøksforbud anses for å være egnet til beskyttelse mot stalking. I tillegg viser den at domstolene ser alvorlig på brudd på besøksforbud. Det vil si at det kan være vilje til å gjøre vernet som følger av § 266 effektivt ved å sørge for at brudd på besøksforbud får følbare konsekvenser.

Det er klart at reglene om besøks og kontaktforbud sammen med den materielle bestemmelsen i § 266 utgjør primærgrunnlaget for det rettsvernet vi i dag har mot stalking, men som allerede nevnt må disse tolkes i lys av mer trinnhøyere bestemmelser fordi disse også verner om sinnets integritet i et videre format. Disse overordnede reglene setter krav til innholdet i gjeldende rett og må derfor brukes som tolkningsbidrag i spørsmålet om hvilket rettsvern vi har. Nedenfor redegjøres det for innholdet av hvilke krav som kan utledes av praksis med hensyn til hvilket vern disse bestemmelsene kan gi mot stalking.

Grunnlovens § 102 og EMK art.8 vern om privatlivet er overordnede bestemmelser som nevnt i likhet med spesialbestemmelsen i § 266 også verner om den psykiske fred. Høyesterett har pekt på at likhetstrekkene ved EMK art. 8 og Grl. § 102 er store. Ved tolkningen av den nye grunnlovsbestemmelsen skal eksisterende tolkning av art. 8 og rettspraksis fra EMD legges til grunn, men fremtidig rettspraksis og tolkning fra EMD skal ikke ha den samme prejudikatsvirkning som den vil ha ved tolkningen av konvensjonsbestemmelsen. Det vil si at det er Høyesterett som skal ha ansvaret for å tolke og utvikle rettsinnholdet under grunnlovsbestemmelsen og ikke EMD. ¹⁹

Det vil si at selv om skulle bli økt fokus på stalking internasjonalt i fremtiden, må en først og fremst se hen til høyesteretts tolkning av «privatliv» jf. Grl. § 102 ved fastleggingen av gjeldene rett på området før ser til EMD dersom det skulle bli ulik praksis mellom de to.

Innholdet i rettsvernet etter EMK art. 8 og Grl. 102 tolkes slik at begrepet «privatliv» tolkes vidt og omfatter menneskers fysiske og psykiske integritet. Rettsvernet består i at staten har en sikringsplikt i form av positive forpliktelser som består i å verne borgerne mot inngrep fra

¹⁸ Rt. 2015 s. 34 avsnitt 19

¹⁹ Rt. 2015 s. 93 avsnitt 57

andre privat personer i tillegg til å verne mot offentlige inngrep. Det vil si at det ligger i den «personlige integritet» å få være i fred fra gjentagende forfølgelse eller uønsket oppmerksomhet. Dette medfører at stalking er noe som griper inn i den personlige integritet.

Uttrykket «respekt» for privatliv og familieliv tolkes i hovedsak som et vern mot grunnløse inngrep fra det offentlige. Det er imidlertid klargjort i EMD's praksis at bestemmelsen også verner om ens psykiske integritet og inngrep fra andre privatpersoner. Staten har etter dette en positiv forpliktelse etter GrL § 102 til å sørge for et effektivt vern mot stalking da stalking klart er et inngrep i ens psykiske integritet.²⁰

En høyesterettsavgjørelse fra 2013 kan illustrere at det er et gap mellom hva som kreves av rettsvern etter Grunnloven og EMK, og det rettsvernet vi har mot stalking i Norge i dag.

Saken handlet om en mann som stalket en kvinne han hadde hatt et kort forhold til etter han hadde sonet en dom for grov vold mot kvinnen. Forfølgelsen var svært grov og karakteriseres som terrorisering av kvinnen. Forfølgelsen besto i fysisk forfølgelse, brev, telefonoppringninger og sms. Forfølgelsen var motivert av at han ville fortsatt ha et forhold til henne, og ble sjalu og ville gjøre mest mulig for å hindre damen i å innlede nye forhold. Hemmelig adresse, hemmelig telefonnummer og flytting til en annen kant av landet hjalp ikke da mannen fant henne gjennom en privatetterforsker. I perioden brøt mannen en rekke besøks og kontaktforbud mot henne.

Stalkingen varte fra 1998 til 2004/2005. Livskvaliteten til kvinnen ble og er «vesentlig forringet» etter dette. Ingen tiltak hjalp og stalkingen opphørte først da mannen innledet et forhold til en annen kvinne i 2005.

Det er klart at staten ikke forventes å avverge enhver fare begått av private mot hverandre, kriteriet er reell og umiddelbar risiko for fare som myndighetene er kjent med eller burde være kjent med.²¹ Staten har også en skjønnsmargin med tanke på hvilke tiltak som iverksettes, men de må være forholdsmessige og adekvate. I den foreliggende sak kom Høyesterett frem til at staten ikke har oppfylt sin sikringsplikt overfor kvinnen. Det ble lagt vekt på at politiet var godt kjent med situasjonen ettersom kvinnen hadde anmeldt han flere ganger og henvendt seg til politiet kontinuerlig siden stalkingen begynte.

²⁰ Rt. 2013.s. 588

²¹ Osman mot Storbritannia (storkammerdom 28. oktober 1998) (EMD-1994-23452) avsnitt 11

Politiet hadde derfor en sterk oppfordring til å reagere. Selv om politiet hadde gjort mye (beslagleggelse, voldsalarm, patruljering utenfor huset til kvinnen med mer) ble det ikke ansett som tilstrekkelig på grunn av at besøksforbudet i realiteten ikke ble håndhevet. Politiet og påtalemyndigheten ble tidlig oppmerksomme på at mannen ikke kom til å respektere besøksforbudet. Selv om politiet og påtalemyndigheten gjorde en del for å beskytte kvinnen burde det ut fra stalkingens intensitet, belastning og risiko og kunnskapen om mannens tidligere handlingsmønster vært bedre oppfølging på de stadige brudd på besøksforbudene. Dette forsterkes av manglende etterforskning av drapstrusler kvinnen også mottok fra mannen. Det ble ikke gitt tilstrekkelig beskyttelse etter hva som kreves etter EMK art. 8.²²

Nedre grense for § 266

Nedre grense i forhold til hvilke stalkingtilfeller i praksis som omfattes av § 266 er uklar fordi det finnes lite rettspraksis på området. En rettsavgjørelse fra Frostating lagmannsrett er et eksempel på et tilfelle av stalking der forfølgelsen til gjerningspersonen ikke ble straffeforfulgt selv om var tale om gjentatt uønsket kommunikasjon som faller inn under definisjonen av stalking i denne oppgaven.²³ I stedet ble personen tiltalt og frikjent for overtredelser av 390a. Handlingene tiltalen gjaldt besto i skremmende uttalelser jf. «leiemorder søkes!!! Mora til ongan har tenkt å fløtt» og «Dette er det siste hun gjør». På grunn av bevisets stilling frifant lagmannsretten gjerningspersonen for overtredelsene av § 390a.

Gjerningspersonen ble tiltalt enkeltvis for volds overtredelse, trusler, å bryte seg inn gjennom soveromsvinduet til den utsatte og brudd på besøksforbud. Dette kan karakteriseres som et klassisk stalking tilfelle, men som sagt blir ikke hendelsene ansett som en sammenhengende forbrytelse og blir ikke satt i et helhetlig perspektiv, dette til tross for at den utsatte uttalte at hun ved en rekke anledninger har følt seg truet og forfulgt av tiltalte.²⁴

Også saken referert i Rt. 2010 s.845 kan illustrere hvor uklar den nedre grensen for stalking eller sjikane etter § 266 (tidligere 390a) er. Saken gjaldt en kvinne som daglig hadde sendt tekstmeldinger til direktøren i Utlendingsnemnda over en periode på to måneder. Bakgrunnen for meldingene var frustrasjon over hjemsendelsen av flere asylsøkere til Afghanistan, og tekstmeldingene inneholdt uttrykk for denne frustrasjonen. Følgende melding er representativ

²² Rt. 2013 s.588

²³ LF-2008-173437

²⁴ LF-2008-173437

for innholdet i tekstene og er et eksempel på hva som ble sendt «Vi vil ikke gi oss. Vi vil holde deg ansvarlig. Denne saken vil få konsekvenser for deg». Meldingene ble sendt både på dagtid, men også i noen tilfeller på kveldstid.

I tingretten ble kvinnen bak meldingene frikjent. Retten la vekt på at direktøren var frontfiguren til et stort politisk organ og derfor måtte tålegrensen være litt høyere for hva som kunne anses som «hensynsløs» atferd samt at meldingene ble sendt på arbeidstelefonen til direktøren og ikke privattelefonen.

Høyesterett domfelte kvinnen etter en konkret helhetsvurdering, der flere momenter slik som lengden av tidsrommet, innholdet, og effekten meldingene kunne ha på mottakeren ble vektlagt.

Det ble fremhevet at den vedvarende påpekningen at direktøren ble holdt personlig ansvarlig, bruken av ordet «vi» og påpekningen av at utsendelsene kom til å få konsekvenser for ham var egnet til å skape utrygghet for hans vedkommende. Dette moment sammenholdt med det lange tidsrommet og kontinuerlig sending av sms ble ilagt avgjørende vekt og Høyesterett fant atferden å være «hensynsløs».²⁵

Dommen viser at det ikke er klart for domstolen hvor tålegrensen går ettersom tingretten la en høyere terskel for anvendelse av 390 a enn hva Høyesterett gjorde.

3.3 Tilfeller klart innenfor § 266

I klare stalkingtilfeller med en høyere intensitet og varighet, enn i den overfor omtalte saken om direktøren i utlendingsnemda, synes det ikke å være et problem å subsumere forholdet under strl. § 266.

I en sak behandlet i Borgarting lagmannsrett i 2010 ble en kvinne forfulgt i 7 måneder av en mann hun tilfeldig hadde møtt i forbindelse med at hun ble frastjålet vesken sin. Mannen skal ha hjulpet henne etter vesken hadde blitt stjålet. Han lånte henne mobiltelefon og 500 kr. Dagen etter var de ute og spiste sammen. Kvinnen gjorde det klart overfor mannen en måned senere at hun ikke ville ha noe med ham å gjøre. Handlingene hans etter dette besto av et stort antall tekstmeldinger mellom 10-20 daglig i en periode, nesten daglige oppringninger, og han ventet på henne utenfor hennes bopel og jobb. Noen av tekstmeldingene hadde en skremmende ordlyd jf. «jævla hore». Han skal ha banket og sparket på døren hennes i over en time, og i et tilfellet skal politiet ha funnet ham i hennes trappeoppgang med en kniv på seg.

²⁵ Rt. 2010 s. 845. (Direktør i utlendingsnemda)

Kvinnen fikk i perioden utstedt et kontaktforbud, noe mannen ikke innrettet seg etter, tvert imot fortsatte forfølgningen med samme intensitet.²⁶

Lagmannsretten fant at atferden i perioden på 7 måneder var «plagsom» og «hensynsløs» jf. 390a. Det ble lagt vekt på at atferden bar preg av personforfølgelse og at han ville kontrollere kvinnens liv. Videre har retten også lagt vekt på den subjektive opplevelsen av saken fra kvinnens side i og med at hun opplevde situasjonen som svært vanskelig følelsesmessig og skremmende. Retten opprettholdt straffen på 6 måneders fengsel fra tingretten samt kontaktforbud i en periode på fem år.

Dommen er et eksempel på at domstolene ikke har problemer med å subsumere klare stalkingtilfeller under 390a (nå § 266) og gi dom på grunnlag av personforfølgelse. Det finnes en rekke dommer som viser akkurat dette, for flere eksempler se Rt. 2002 s.78.

3.4 Sammendrag

Eksemplene fra rettspraksis viser at klare stalkingtilfeller uten problem subsumeres under § 266, men det betyr ikke at alle tilfeller som faller inn under stalking definisjonen i denne oppgaven blir subsumert under denne bestemmelsen. Dette er delvis fordi det er noe tilfeldig hvordan forholdet blir påtalt, og delvis fordi grovere tilfeller ofte innebærer brudd på andre strengere straffebud og dermed blir subsumert under dette. Når et stalkingtilfelle først blir påtalt etter § 266 synes det sjelden å være et problem for domstolene å gi dom for dette dersom beviskravene er oppfylt.

Oppsummert er terskelen for at atferden skal regnes som hensynsløs i lovens forstand relativt høy. Det medfører eksempelvis at nettstalking eller annen stalking der intensjonen til stalkerer ikke er å plage eller være ubehagelig faller utenfor. Stalking atferd som er mer skremmende og invaderende gis det i utgangspunktet materielt rettsvern for i § 266. At hendelsen eller forfølgelsen foregår over et langt tidsrom og at kontakten er kontinuerlig er avgjørende.²⁷ Det er vanskelig å si noe spesifikt om tålegrensen for bestemmelsen da retten foretar en konkret helhetsvurdering i hvert tilfelle og individuelle forhold spiller inn.

Overordnede rettsregler spiller også en rolle på slik måte at det kreves et helhetlig og reelt vern mot krenkelser rettet mot den psykiske integriteten begått av privatpersoner seg

²⁶ LB-2010-56771

²⁷ Rt. 2010 s.845

imellom.²⁸ Dette innebærer sikring av gjennomføring av straff²⁹ i tillegg til en helhetlig saksbehandling i saker der innebærer kombinasjoner av psykiske krenkelsler og fysisk vold.³⁰

4. Komparative studier av fremmed rett

4.1.1 Dansk rett

Danmark vedtok i 2012 en egen lov til beskyttelse mot stalking, den såkalte anti- stalking loven på folkemunne.³¹ Lovforslaget kom som en reaksjon på ønsket om å styrke beskyttelsen til stalkingofre i Danmark. Nedenfor utdypes det hvilke endringer danskene har fått innført og hva som var bakgrunnen for disse. Videre skal erfaringene med disse endringene undersøkes.

4.1.2 Dansk rettsvern mot stalking og bakgrunnen for å styrke vernet

Bakgrunnen for utredningen av en dansk anti- stalking lov var ifølge kommissoriet blant annet å styrke innsatsen for å beskytte personer mot å bli utsatt for forfølgelse og sjikane.³²

Stalking som begrep hadde også dukket opp i den rettspolitiske debatten i Danmark om forfølgelse og sjikane. Loven består av en samling av ulike bestemmelser om kontaktforbud og besøksforbud jf Lov 2012-02-03 nr. 112 om tilhold, opholdsforbud og bortvisning

Det danske strafferettspleieutvalget hadde ikke tilgang på statistikk som kunne belyse omfanget av stalking, men det fremkom av «Rigsadvokatens redegørelse af 22. april 2009» at det i enkelte tilfeller er gjentagende overtredelser av besøksforbud og at disse overtredelsene kan være betydelig i antall. Videre synes det som at antallet av systematiske overtredelser av besøksforbud i form av stalking kun utgjør en mindre del av sakene, noe som også stemmer med det umiddelbare uttrykket dansk rettspraksis etterlater. Til tross for at sakene kun utgjør et begrenset antall så innebærer de en slik vesentlig belastning for de utsatte som følge av mer systematisk forfølgelse at det fordrer et større behov for beskyttelse.³³

Strafferettspleieutvalget i forarbeidene definerer stalking som en mer «omfattende eller systematisk og gjentagen forfølgelse eller chikane i form av navnlig ønsket oppmerksomhet

²⁸ «Case of A. vs Croatia» (avsnitt 78)

²⁹ «Case of A. vs Croatia» (avsnitt 78)

³⁰ «Case of A. vs Croatia» (avsnitt 76)

³¹ Lov 2012-02-03 nr. 112 om tilhold, opholdsforbud og bortvisning

³² KBET 2011 nr 1526 – Betænkning om tilhold, opholdsforbud og bortvisning

³³ KBET 2011 nr 1526 – Betænkning om tilhold, opholdsforbud og bortvisning

eller kontakt fra en person over for en annen». Det vises til at denne definisjonen både er brukt i psykiatrien og lovgivning i andre land i straffebestemmelser om sjikane.

Det Danske Antistalking Forening primært ønsket ved lovendringen var i hovedsak å flytte vilkårene for straff over fra å ta utgangspunkt i gjerningspersonens hensikt og atferd, til å ta utgangspunkt i offerets reaksjon. Grunnen til dette er at stalkeren kan være drevet av både positive eller negative motiver, altså eksempelvis motiver drevet av hevn/hat- tanker eller på en annen side, ønske om å oppnå en romantisk eller vennskapelig relasjon til den utsatte. Selv om motivet skulle være positivt sett fra stalkerens øyne vil det kunne ha like belastende effekt på offeret som om det skulle vært negative motiver bak. Forsett om negative motiver ville dermed ikke gi tilstrekkelig vern.

Et eks som kan belyse forskjellen på negative og positive motiver er følgende; en kvinne kommer hjem til en oppgang full av roser hver eneste dag etter jobb. Kvinnen opplever dette som uønsket oppmerksomhet, hun kjenner ikke personen som gjør dette personlig, men vet hvem det er og har bedt vedkommende flere ganger om å slutte. Kvinnen blir etterhvert redd og tør ikke gå hjem til seg selv lengre. Selv om atferden objektivt kan oppfattes harmløs vil den subjektivt fra hennes synspunkt oppleves svært belastende.

Tidligere dansk rett på området inneholdt ikke en bestemmelse om kriminaliserte sjikanerende atferd som ikke ellers er ulovlig. Det vil si atferd som kan oppfattes sjikanerende av offeret, men som ikke er del av hensikten til gjerningspersonen.

Videre pekte Dansk Anti Stalking forening på at det var behov for å straffe stalkingatferd uten å få besøksforbud eller advarsel fra politiet først, noe det ikke var anledning til på det gjeldende tidspunktet. Den gamle bestemmelsen i straffeloven § 265 som ga rettsvern mot fredskrenkelse lød slik:

«Den, der krænker nogens fred ved trods forud af politiet given advarsel at trænge ind på ham, forfølge ham med skriftlige henvendelser eller på anden lignende måde forulempe ham, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år. En af politiet meddelt advarsel har gyldighed for 5 år».

Denne bestemmelsen tok utgangspunkt i fredskrenkelser, men hadde altså som betingelse at gjerningspersonen hadde trosset politiets advarsel i forkant av ugjerningene. Bestemmelsen

ble opphevet i forbindelse med vedtakelsen av den såkalte anti- stalking loven og erstattet med denne.³⁴

Gjerningsbeskrivelsen i den gjeldende § 2 lyder slik:

«Tilhold kan gives, hvis

1) der er begrundet mistanke om, at en person

a) har krænket en andens fred ved at forfølge eller genere den anden ved kontakt mv. som anført i § 1 eller

b) mod den anden har begået strafbart forhold, der kan sidestilles med en sådan fredskrænkelse, og

2) der er bestemte grunde til at antage, at den pågældende fortsat vil krænke den anden som anført i nr. 1.»

I dansk rett er det dessuten gitt en definisjon om stalking i anti-stalking loven, ved at gjentatt uønsket kontakt er etablert som en skjerpene omstendighet jf. § 21 stk. 2 «Ved fastsettelse af straffen efter stk. 1 skal det indgå som en skærpene omstændighed, at forholdet har udgjort et led i en systematisk og vedvarende forfølgelse eller chikane.[...]».

4.1.3 Danskenes erfaringer etter lovendringene

Erfaringene med det styrkede rettsvernet i Danmark er ikke udelt positive. Socialistisk Folkeparti fremsatte 7.oktober i år et nytt forslag om å bedre innsatsen overfor stalkingofre.³⁵ Forslaget går ut på å sette i gang initiativ om å forkorte saksbehandlingstiden og innsette en ny paragraf som spesifikt kriminaliserer stalking i den danske straffeloven. Det redegjøres kort for kritikkpunktene i det følgende.

Lang saksbehandlingstid

SF viser til at det går mellom 65 til 103 dager politiet mottar en anmeldelse om brudd på besøksforbud eller oppholdsforbud til det reises tiltale. I løpet av denne tiden får stalkeren mulighet til å gjøre flere overtredelser mot offeret. Det fremheves i forslaget at behandlingen av stalkingsaker tar urimelig lang tid og foreslår angivelse av tidsfrister for når anmeldelsen blir mottatt til rettssaken starter i likhet med de danske reglene om vold og voldtekt.

³⁴ Lov 2012-02-03 nr. 112 om tilhold, opholdsforbud og bortvisning

³⁵ «Forslag til folketingsbeslutning om en bedre og mere effektiv indsats over for stalkingofre»: 07.10.15: Lisbeth Bech Poulsen (SF), Jonas Dahl (SF) og Trine Torp (SF) s. 1

Bakgrunnen for dette er forslagsstillernes oppfattelse av hvor viktig tidsaspektet er for et stalkingoffer.

Behov for bestemmelse som spesifikt kriminaliserer stalking

Dagens lov er ikke tilstrekkelig klar med hensyn til hva som rammes. En klar definisjon vil i følge forslagsstillerne til en ny lovendring hjelpe myndighetene å gripe tidlig inn i saken slik at de kan gi den rette veiledningen til den utsatte. Det er i følge forslagsstillerne et behov for en slik bestemmelse for å klargjøre når et tilfelle er å regne for stalking.

Behov for opprettelse av et nettverk og øke kunnskapen blant myndighetene

Forslagsstillerne etterspør også opprettelse av et nettverk der ofre for stalking kan gi hverandre hjelp, støtte og dele kunnskap med hverandre, særlig når offeret er gått i dekning.

Forslagsstillerne mener det er like viktig at politiet må få opplæring i å håndtere stalking og konsekvenser stalking har for ofrene. Ved å gi politiet bedre opplæring kan de mer effektivt gi råd og veiledning til ofrene og sikre hurtig identifisering av en stalking situasjon. På den måten vil saker som krever en hurtig reaksjon kunne bli fanget opp tidligere. I forbindelse med dette ønsker forslagsstillerne å innføre et screeningverktøy til bruk for politiet. En annen grunn til at det er viktig å gi politiet god opplæring, er at ofrene trenger informasjon om hvordan de skal samle dokumentasjon til bevis for sin sak.³⁶ Dessverre har Dansk Anti-Stalking forening sett eksempler på at saker ikke anses bevist i besøksforbudsaker og i rettsaker på grunn av at politiets feilinformasjon har ført til at ofre sletter mail og sms'er.³⁷

Forslagsstillerne mener også det er behov for muligheten til å skifte identitet i de grovere tilfellene, og at virkeområdet for bruk av fotlenke skal utvides til å gjelder stalkingsaker.

Ut fra forslagene kan en trekke de slutninger at innføringen av den såkalte danske anti-stalking loven og den økte fokusert på å styrke rettsvernet i Danmark ikke har vært helt vellykket og neppe har ført til et effektivt og reelt rettsvern mot stalking.

Vi ser nå hen til svensk rett for å se om svenskene har lykkes bedre med å få til et effektivt og reelt vern mot stalking da Sverige også har hatt fokus på å styrke beskyttelsen mot stalking.

³⁶ «Forslag til folketingsbeslutning om en bedre og mere effektiv indsats over for stalkingofre»: 07.10.15: Lisbeth Bech Poulsen (SF), Jonas Dahl (SF) og Trine Torp (SF) s. 2

³⁷ «Forslag til folketingsbeslutning om en bedre og mere effektiv indsats over for stalkingofre»: 07.10.15: Lisbeth Bech Poulsen (SF), Jonas Dahl (SF) og Trine Torp (SF) s. 2

4.2 Svensk rett

4.2.1 Vernet mot stalking i svensk rett

I mai 2012 ble den svenske loven om besøksforbud endret til loven om kontaktforbud og det ble tilføyd en egen bestemmelse i brottsbalken om stalking. Bestemmelsen er utformet slik at stalking utgjør en straffeforhøyelsesgrunn.

Bestemmelsen lyder som følger:

«4 b § Den som *förföljer* en person genom brottsliga gärningar som utgör

1. misshandel enligt 3 kap. 5 § eller försök till sådant brott som inte är ringa,
2. olaga tvång enligt 4 kap. 4 § första stycket,
3. olaga hot enligt 4 kap. 5 § första stycket,
4. hemfridsbrott eller olaga intrång enligt 4 kap. 6 §,
5. kränkande fotografering enligt 4 kap. 6 a §,
6. ofredande enligt 4 kap. 7 §,
7. sexuellt ofredande enligt 6 kap. 10 §,
8. skadegörelse enligt 12 kap. 1 § eller försök till sådant brott.
9. åverkan enligt 12 kap. 2 § första stycket, eller
10. överträdelse av kontaktförbud enligt 24 § lagen (1988:688) om kontaktförbud»

For at loven skal kunne komme til anvendelse må det skje gjentagende brudd på et eller flere av de straffbare handlingene som er opplistet i paragrafen.

4.2.2 Begrunnelsen for styrket vern

I det svenske lovforarbeidet pekes det på at Sverige ikke har en bestemmelse som tar hensyn til at en rekke forbrytelser kan inngå i en mer sammenhengende og systematisk forfølgelse. Den materielle hjemmelen for straffansvar i slike tilfeller rammer i stedet hvert enkelt brudd

av de integritetskrenkelser som står listet opp jf. Brottbalken kap. 4, § 4a. Disse bruddene har et lavt straffenivå i forhold til hva en ønsker å straffe ved systematisk forfølgelse.³⁸

De nye lovendringene ble innført for å skjerpe samfunnets reaksjon mot slik atferd, særlig den atferden som ikke fanges opp av bestemmelsene om grove integritetskrenkelser, og en strengere straff til den type lovbrudd.³⁹

Videre er det lagt vekt på at en stalker ofte utsetter sitt offer for andre gjerninger enn lovbrudd. Eksempler på dette kan være å fysisk følge etter offeret, ringe eller kontakte personen på andre måter.

Utredninger peker på at det ikke finnes en bestemmelse som kriminaliserer systematisk forfølgelse, men at hver av gjerningene kan utgjøre et lovbrudd. Bakgrunnen var å fange opp de tilfeller av gjentakende brudd av en person mot en annen som ikke kvalifiserer til vilkårene om grove integritetskrenkelser og bestemmelser om fredskrenkelser mot kvinner.⁴⁰

I lovforarbeidet pekes det også på at dersom de kriminelle gjerningene blir satt i sammenheng med forfølgelse, vil gjerningene betraktes fra et helt annet synspunkt enn om de blir brutt enkeltvis. Derfor foreslo utvalget å innføre den nye bestemmelse om ulovlig forfølgning jf. «olaga förföljelse». Det fremheves også at stalking utgjør omfattende psykiske problemer for utsatte og det mangler forutsetninger for å betrakte helheten av stalkning som et lovbrudd.⁴¹

Systematisk forfølgelse bør gis selvstendig betydning ved bedømmelsen av lovbruddet.⁴² Det forutsettes at dette gir grunnlag for å kunne straffe hardere.

Gjennom å gi et uttrykkelig forbud mot stalking vil dette i tillegg til å bøte på allerede nevnte problemene med rettsvernet i loven, men også signalisere et insentiv til politiet om å prioritere arbeidet mot personforfølgelse⁴³.

De svenske erfaringene med besøksforbud før endringen av loven om besøksforbud kom var dårlige. Bestemmelsene var kompliserte, de kom sjelden i bruk på fordi det var vanskelig å anvende dem eller på grunn av bristende kunnskaper hos de som anvendte dem.⁴⁴ Videre ble det pekt på at forbudene ofte ble overtrådt uten at det ledet til noen strafferettslig forfølgelse

³⁸ SOU: 2008:81: «Stalking- et allvarligt brott»: s. 97

³⁹<http://www.bra.se/bra/publikationer/arkiv/publikationer/20r15-01-15-olaga-forfoljelse.html>

⁴⁰http://www.bra.se/download/18.5e2a4a6b14ab166759921b/1421222522149/2015_2_Olaga+f%C3%B6rf%C3%B6ljelse.pdf s. 6 (besøkt 09.12.15)

⁴¹ SOU: 2008:81: «Stalking- et allvarligt brott»: s. 93

⁴² SOU: 2008:81: «Stalking- et allvarligt brott»: s.123

⁴³ SOU: 2008:81: «Stalking- et allvarligt brott»: s. 127-128

⁴⁴ SOU: 2008:81: «Stalking- et allvarligt brott»: s. 139

av gjerningspersonen. Det ble pekt på to grunner til dette. For det første er brudd på besøksforbud vanskelig å bevise, og for det andre var lovbestemmelsene uklare. Halvparten av besøksforbudene som innvilges ble overtrådt.

4.2.3 Erfaringer med lovendringene gjort i hensikt om å styrke vernet mot stalking

En undersøkelse gjort av Brå (Brottsförebyggande rådet) viser at innsatsen for å styrke rettsvernet mot stalking i Sverige har hatt begrenset effekt. Det finnes flere grunner til at lovendringene har hatt begrenset effekt. I følge svensk politi og påtalemyndighet er den nedre grensen for at et forhold skal kunne subsumeres under «olaga förföljning» jf. brottsbalken § 4a usikker eller utydelig.⁴⁵ Dette er fordi det finnes så lite praksis på området. Noen av spørsmålene som er uklare er spørsmålet om hvor grov forbrytelsen må være for å nå opp til underforbrytelsen «ofredande», og hvor mange forskjellige brudd på de handlingene opplistet i straffespørsmålet må til for å være en «olaga förföljelse».

En annen årsak er vanskeligheter med å bevise stalking. Tallet på fellende dommer er derfor lavt.

En tredje årsak er at underforbrytelsene som er opplistet er lavt prioritert av politiet og dermed blir ikke forholdet utredet godt nok til se at det er et tilfelle av personforfølgelse.⁴⁶ Politiet og påtalemyndigheten som er intervjuet er enige om at det alltid har vært vanskelig å bevise denne typen forbrytelse, men at hensikten bak den nye lovbestemmelsene er viktig og at endringene har fylt et tidligere tomrom i loven.

Studien fremholder to viktige forbedringsmål. Det første er at politiet må ha kunnskap for å bli oppmerksomme på stalkingen. Gjentagende anmeldelser må ikke spres på mange forskjellige etterforskere fordi de da går glipp av helheten og forståelsen for at det er stalking personen er utsatt for, og ikke enkeltbrudd på underforbrytelsene.⁴⁷

⁴⁵http://www.bra.se/download/18.5e2a4a6b14ab166759921b/1421222522149/2015_2_Olaga+f%C3%B6rf%C3%B6ljelse.pdf s. 8

⁴⁶

http://www.bra.se/download/18.5e2a4a6b14ab166759921b/1421222522149/2015_2_Olaga+f%C3%B6rf%C3%B6ljelse.pdf : s. 9-11

⁴⁷http://www.bra.se/download/18.5e2a4a6b14ab166759921b/1421222522149/2015_2_Olaga+f%C3%B6rf%C3%B6ljelse.pdf S.11

Kort sammenligning av fremmed rett med norsk rett

Det legges til grunn at den faktiske problembeskrivelsen fra dansk og svensk rett også er treffende for Norge fordi disse tre landene er så like hverandre i hvordan strafferetten er bygd opp samt den felles skandinaviske kulturen som gjør oss sammenlignbare med hverandre.

En samling av besøksforbud og kontaktforbud- bestemmelser i en egen lov har både Sverige og Danmark fått i forbindelse med reformen om forbedret beskyttelse mot stalking i 2011. I begge land har man hatt et fokus på styrket vern mot personforfølgelse, erfaringene ved de nye straffebedene synes å være nedslående jf. drøftelsen over.

Til forskjell fra Norge hadde ikke Sverige et rettsvern mot stalking, mens vi i Norge har rettsvern gjennom en bestemmelse om fredskrenkelser som i praksis rammer stalkingatferd jf. § 266. Danmark hadde et rettsvern mot stalking jf. den danske straffeloven § 265, men denne krevde at politiet først hadde gitt en advarsel om var blitt overtrådt. Nå har danskene en materiell hjemmel som ved overtredelse vil brukes som en straffskjerpene bestemmelse i likhet med Sverige. Alvoret og skadevirkningene som følger med stalking har i likhet med svensk rett ikke fått noen plass i det norske lovverket, selv om det er et behov i begge samfunnet for det. Personforfølgelse er ikke eksplisitt nevnt i noen av straffelovene, men i Norge har vi mulighet til å bedømme stalking under ett som en hensynsløs atferd jf. strl. § 266 selv om stalking eller forfølgelse ikke eksplisitt står i lovverket. Dette følger av norsk rettspraksis. Vi har således et sterkere rettsvern mot det enn svenskene. Dette er også på grunn av at vi har en mer vid og generell bestemmelse i forhold til svenskene som har en veldig spesifikk bestemmelse som ramser opp spesifikke ulovlige gjerninger. Gjennom en mer generell utforming av bestemmelsen kan stalking som en helhetlig og gjentakende forbrytelse pådømmes under denne bestemmelsen, men i svensk rett må stalkeren gjentatte ganger ha gjort seg skyldig i enten mishandling, trusler eller en av de andre handlingene som er opplistet i brottsbalken Kap. 4 § 4a.

5 Rettspolitisk vurdering av hvordan rettsvernet mot stalking bør være

5.1 Høringsnotat om nytt straffebed

Justis- og beredskapsdepartementet sendte som nevnt ut et høringsnotat den 8. februar 2013 med en rekke forslag, herunder om stalking. Forslaget går ut på å oppdatere lovteksten og skille mellom grovere og mildere former for stalking.

Forslagene er lagt opp slik at det er tre forskjellige endringsforslag. Der de to første forslagene går ut på å flikke på bestemmelsen i § 266 og i § 390 a. Siden den gamle straffeloven er opphevet vil oppgaven kun dreie seg som de forslag som angår den nye straffeloven, det vil si § 266. Forslaget til ny bestemmelse er også delt opp i to ved at man først flikker på § 266 og tilføyer ordet «personforfølgelse» og deretter tilføyer en bestemmelse som tar for seg de grovere tilfellene for stalking. Det siste og tredje forslaget er bygd opp etter en modell et finsk lovutvalg har utarbeidet og skiller seg fra de andre to forslagene.

Det første alternativet angir stalking som en form for fredskrenkelse, og det andre forslaget angir stalking som alternativ til fredskrenkelse.

Følgende forslag er sendt ut på høring.

Stalking som en form for fredskrenkelse:

§ 266 Fredskrenkelse

«Den som ved skremmende eller plagsom opptreden, herunder forfølgelse av en annen person, eller annen hensynsløs atferd krenker en annens fred, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.»

§ 266 a Grov fredskrenkelse

«Grov krenkelse av en annens fred straffes med bot eller fengsel inntil 4 år. Ved avgjørelsen av

om krenkelsen av en annens fred er grov skal det legges vekt på atferdens samlede omfang og varighet og om atferden er egnet til å fremkalle alvorlig frykt for liv, helse eller sikkerhet.»

Stalking som et alternativ til fredskrenkelse:

§ 266 Fredskrenkelse

«Den som ved skremmende eller plagsom opptreden eller annen hensynsløs atferd forfølger eller på annen måte krenker en annens fred, straffes med bot eller fengsel inntil 2 år.»

§ 266 a Grov fredskrenkelse

«Grov krenkelse av en annens fred straffes med bot eller fengsel inntil 4 år. Ved avgjørelsen av om krenkelsen av en annens fred er grov skal det legges vekt på atferdens samlede omfang og varighet og om atferden er egnet til å fremkalle alvorlig frykt for liv, helse eller sikkerhet.»

Det tredje forslaget som er utformet etter mønster fra et forslag fra en finsk arbeidsgruppe under det finske justisministeriet lyder slik:

§ 227a/266a Alvorlig personforfølgelse

«Den som gjentatte ganger truer, følger etter, iakttar, kontakter eller gjennom andre sammenlignbare handlinger forfølger en annen på en måte som er egnet til å fremkalle frykt eller engstelse straffes med fengsel eller bøter i inntil fire år.»

Spørsmålet videre er om det er behov for en endring i form av implementering av forslagene departementet har sendt ut på høring. Dersom noen av de tre forslagene imøtekommer behov for endring blir det spørsmål om hvilket av de tre forslagene som er best egnet til å styrke rettsvernet mot stalking.

5.2 Kan forslagene til endring føre til et reelt vern mot stalking?

I denne rettspolitiske delen av drøftelsen av om rettsvernet mot stalking er tilstrekkelig er det nødvendig med et helhetlig perspektiv på rettshåndhevelsen. Praksis knyttet til besøks- og kontaktforbud vil derfor bli trukket inn.

Ordlyden må være tydelig og reflektere alvoret.

En av grunnene for å endre lovverket er behovet for å ha en straffebestemmelse som kan identifisere problemet og alvoret i stalking⁴⁸. Flere av høringsinstansene uttaler at det er viktig med et lovverk som reflekterer det alvor vi legger i slik atferd, og tydeliggjøre hvilke handlinger som er straffbare.⁴⁹ Det fremkommer ikke klart at bestemmelsen rammer personforfølgelse.⁵⁰ Det er naturlige da at stalking får en plass i lovverket og derfor bør det forankres et alminnelig forbud det.⁵¹

Stalking har svært alvorlige skadevirkninger for den som er utsatt. Dette fremgår av blant annet av bakgrunnen for høringsbrevet, flere av erfaringene fra høringsinstansene⁵² samt dansk og svensk lovforarbeider. Det bør derfor fremgå klarere at lovverket av slik atferd

⁴⁸ Overgrepsmottaket

⁴⁹ FMSO, Dommerforeningens utvalg for strafferett og straffeprosess, stinesofie stiftelsen

⁵⁰ Kristiansand tingrett

⁵¹ Vestoppland politidistrikt, Agder lagmannsrett.

⁵² Nordland statsadvokatembeter, Riksadvokaten, Stinesofie stiftelsen,

straffes, ellers vil det virke som et stort gap mellom det som står i ordlyden og de krenkelsene som kan omfattes av bestemmelsen. Hva som menes med et gap i denne sammenheng kan forklares med følgende eksempel. Definisjonen av en fredskrenkelse under strl. § 266 hadde sitt utspring i Telefonsjikanedommen, der overtredelsens karakter ikke på langt nær var så grov krenkelse som et typisk moderne stalkingtilfelle kan være. Forskjellen mellom karakteren på krenkelsene som oppleves i praksis med dagens kommunikasjonsmuligheter og på hvilke krenkelser ordlyden signaliserer er svært stor og varierende.

Det første problemet med dette er voldsoffererstatning. JURK viser til et eksempel i sitt høringssvar der en kvinne var blitt forfulgt i 6 år, fikk store psykiske skader som følge av det og ble 100 % ufør. Damen ble nektet voldsoffererstatning fordi fredskrenkelse ikke falt under det saklige virkeområdet til voldsoffererstatningen.⁵³

Videre kan det være et problem med forutberegneligheten både fra ofrene sin side, og fra gjerningsmannens side. Da det allerede er en oppfatning blant personer som jobber med stalkingofre at det ikke finnes rettsvern i form av lovbestemmelse som rammer stalking.⁵⁴Folk flest vil ha vanskeligheter med å finne en lovbestemmelse som forteller dem at personforfølgelse er ulovlig ettersom bestemmelsen i § 266 er vag og generell. Begrepet «forfølger» står i straffeprosessloven § 222 a bokstav b, men siden det står i forbindelse med det prosessuelle virkemiddel og ikke den materielle hjemmelen vil det å forfølge noen muligens ikke oppfattes som noe en kan bli straffet for.

På den annen side vil en gjerningsmann som ikke finner at det han gjør er straffbart få et større incentiv til å forfølge den utsatte. Selv om tilføyelsen av begrepet «personforfølgelse» ikke medfører en endring i innholdet i gjeldene rett, kan forutberegneligheten i seg selv være god nok grunn til å tilføye dette så lenge det ikke er noen negative virkninger som taler imot.

Kravet om hensynsløs atferd

Som allerede nevnt under del 1 om gjeldende rett er skyldkravet forsett og forsettet må omfatte hensynsløs atferd, og det er her vi støter på et problem i norsk rett. Forarbeidene sier klart at «hensynsløs atferd» viser til en høy terskel og det ligger et krav om at atferden må være helt klart moralsk forkastelig.

⁵³ Voldsoffererstatningsloven § 1

⁵⁴ <http://stalking.no/hva-er-egentlig-stalking/> (besøkt 09.12.15)

Som i de nevnte eksemplene med Linda Helleland og Rose i oppgang- eksempelet kan det også være «positive» og romantiske motiver som driver gjerningsmannen til å stalke sitt offer. Et brennende ønske eller en tro på en kjærlighetsrelasjon til offeret og handlinger som springer ut av denne besettelsen, vil ikke kunne karakteriseres som helt klart moralsk forkastelig. Det å legge roser i oppgangen til noen utallige ganger kan ikke i seg selv karakteriseres som helt klart moralsk forkastelig atferd med mindre det er dekket av gjerningsmannens forsett å påføre offeret noe svært ubehagelig med sin opptreden. Ellers må det dekkes av forsettet at gjerningspersonen må være klar over at hans oppførsel fører til at offeret blir svært skremt eller plaget men forsetter sin opptreden til tross for dette.

Om et av endringsforslagene skulle bli innført vil ikke slike tilfeller der gjerningsmannen ikke er fiendtlig innstilt, men har andre motiv for stalkingen falle innenfor virkeområdet til bestemmelsen på grunn av forsettskravet, med mindre en kun velger å innføre det tredje alternativ etter den finske modellen der ordlyden er helt annerledes enn i § 266.

Vilkåret om «hensynsløs atferd» er både skjønnspreget og begrensende for effektiv bruk av bestemmelsen. Det inviterer også til en moralsk vurdering av handlingene påpeker Oslo Statsadvokatembeter i sitt høringssvar. Dette begrepet bør erstattes med et annet begrep som ikke er like følelsesladet som for eksempel «uberettiget eller uønsket». Dette vil mer objektivt dekke de forhold som etter formålet med bestemmelsen er ment til å ramme.⁵⁵ Det vil med andre ord være hensiktsmessig å fjerne begrepet «hensynsløs atferd» fra bestemmelsen.⁵⁶

Kravet om hensynsløs atferd er også et av de hovedproblemene med rettsvernet Dansk Anti-stalking forening pekte på i lovforarbeidene. Deres ønske var som nevnt å flytte utgangspunktet for straff som var gjerningspersonens hensikt og opptreden til å ta utgangspunkt i offerets reaksjon. Dette begrunnes med at stalkeren kan ha positive motiver i form av ønske om å oppnå romantisk eller vennskapelig relasjon.⁵⁷ Overgrepsmottaket fremhever i sitt høringssvar at det er viktig at kriteriene for straff er betinget av forsett i den forstand at gjerningspersonen enten ønsker å skremme personen eller vet om at handlingene hans/hennes skremmer den utsatte. Dette krever ikke en moralsk vurdering av handlingen, det er nok at personen vet at han skremmer den utsatte selv om gjerningsmannen har vennskapelige eller romantiske motiver bak stalkingen. Etter denne argumentasjonen vil det tredje alternativet til lovendring være det som passer best da forsettetskravet er begrenset til å

⁵⁵ Oslo statsadvokatembeter

⁵⁶ Trøndelag statsadvokatembeter

⁵⁷ KBET 2011 nr 1526 – Betænkning om tilhold, opholdsforbud og bortvisning: s. 82

utføre objektive straffbare handlinger «på en måte som er egnet til å fremkalle frykt eller engstelse», i stedet for en lovendring som fremdeles inneholder begrepet «hensynsløs atferd». Dette taler klart for at en lovendring vil være hensiktsmessig betinget av at motivet bak stalkingen ikke omfattes av forsettskravet og begrepet «hensynsløs atferd» ryddes ut av bestemmelsen.

Politiets praksis

Det fremkommer i majoriteten av rettspraksis som er undersøkt i forbindelse med oppgaven, lovforarbeider i både norsk, dansk og svensk, og i flere høringssvar⁵⁸ at det er et omfattende problem med manglende håndhevelse av besøksforbud og mangel på konsekvent praksis hos politiet.

Det er allerede klart at Norge har brutt EMK art. 8 gjennom manglende håndhevelse av besøksforbud i følge vår egen Høyesterett i Rt. 2013 s. 588. Spørsmålet er om de foreslåtte lovendringene kan bidra til en mer helhetlig praksis og bedre oppfølging brudd på besøksforbud. Juridisk rådgivning for kvinner (JURK) mener det er den manglende straffebestemmelsen om personforfølgelse som er roten til at politiet ikke har en helhetlig praksis. Det vil si at ved å innføre en klar lovbestemmelse som kriminaliserer stalking vil dermed kunne føre til en mer ensidig praksis.

Selv om vi i Norge har et rettsvern mot personforfølgelse uten at stalkeren må gjøre seg skyldig i en spesifikk handling slik som i den svenske bestemmelsen så gjelder dette bare for de mildere formene for stalking som kan bli ansett for fredskrenkelser. Dersom atferden blir mer intens mangler vi i likhet med Sverige en generell bestemmelse som straffer stalking som en egen handling. Dette er, som tidligere nevnt, fordi alvorlige former for stalking straffes som enkelthandlinger i stedet for at handlingene samlet blir sett på som en kontinuerlig og helhetlig forbrytelse.

Erfaringer fra dansk rett viser at opplæringen av politiet i stalkingsaker ikke er tilfredsstillende. Det finnes flere eksempler på at dårlig rådgivning fra politiets side har ført til at offeret uheldigvis slettet bevis som kunne ha ført til besøksforbud eller dom.

Erfaringer fra dansk og svensk rett viser at det å samle alle bestemmelsene om besøks- og kontaktforbud i en felles lov ikke nødvendigvis fører til et reelt vern. De danske erfaringene viser til at det saksbehandlingstiden fra anmeldelse om brudd på besøksforbud til det reises

⁵⁸ JURK, LO, Stine sofie stiftelse, Krisesekretariatet, overgrepsmottaket

tiltale fortsatt er for lang til å gi et reelt vern da stalkeren får mulighet til å begå nye brudd i mellomtiden.

Lovendringene som ble innført i Danmark og Sverige hadde til felles at de samlet alle reglene om kontaktforbud og besøksforbud i en lov, samt gjorde det enklere å utstede og bruke slike virkemidler. Erfaringene viste imidlertid at begge landene likevel ikke fikk et tilstrekkelig og reelt vern etter dette.

Sverige innførte i likhet med Danmark en ny straffebestemmelse som gjør stalking til en straffeskjerpene grunn. Bestemmelsen gi neppe et mer reelt eller sterkt vern enn hva vi allerede har i Norge. Stalking defineres av svensk rett som gjentakende brudd på allerede ulovlige handlinger som mishandling, seksuell trakassering, ulovlige trusler og liknende. I Norge blir stalking ofte tiltalt og pådømt etter hvilket straffebud som er overtrådt i forbindelse med stalkingen. Det vi si at dersom den er grov vil det ofte være voldsbestemmelsen eller trusselbestemmelsene som får anvendelse.

I realiteten er det lite som skiller rettsvernet de norske og svenske reglene gir dersom vi tar et blick på de største problemene som etter min mening er kravet om at forsettet må omfatte hensynsløs atferd og politiets praksis. Heller ikke det danske lovverket synes å gi et sterkere vern.

Erfaringen med bruken av den svenske bestemmelsen viser at det er uklart hva som er nedre grensen for bruken av bestemmelsen. Den nevnte undersøkelsen gjort av Brå viste at både politi og påtalemyndighetene mente det fantes for lite rettspraksis til å kunne fastlegge hvor den nedre grensen gikk. Det kan sies det samme om gjeldende rett i Norge da det det finnes lite rettspraksis som sier noe om nedre grense for når strl. § 266 kan brukes på personforfølgelse. Dette viser etter min mening at det neppe er grunnlag for å endre den eksisterende bestemmelsen vi har ved å tilføye ordet «forfølger» da uklarhetene ved hva som er den nedre grensen ikke kommer til å bli videre oppklart av endringen.

5.3 Konklusjon

Spørsmålet var om forslagene til endring av 266 kan gi et effektivt og reelt vern mot stalking. I lys av de danske og svenske erfaringene og svakhetene som finnes i praksis i dag er svaret etter min mening nei, dersom det er tale om å endre bestemmelsen ved å ta inn begrepet «forfølger» slik de første to forslagene er utformet. Grunnen til at dette neppe vil gi et bedre vern er fordi det trolig ikke vil føre til en reell forandring av hvordan stalkingsaker blir

håndtert av myndighetene, hverken hos politiet eller påtalemyndigheten. Det fører sannsynligvis heller ikke til noen forandring i hvordan domstolene anvender bestemmelsen bortsett fra i de alvorlige stalkingsakene dersom det innføres en bestemmelse for de grove tilfellene. Om en stalker blir tiltalt og dømt for alvorlig personforfølgelse i stedet for trusler, og vi ser bort fra strafferammen vil det i realiteten være det samme vernet ofrene har i dag.

På den annen side, om vi innfører det tredje forslaget jf. § 227a/266a «Alvorlig personforfølgelse» kan det være større sjanse for å oppnå et mer reelt vern mot stalking enn det vi har i dag dette skyldes både at vi får en egen bestemmelse om stalking, det blir løsrevet fra begrepet fredskrenkelse, noe som i stor grad tydeliggjør at handlingen er straffbar. Det vil da antagelig bli lettere både for politi, påtalemyndighet, offer og gjerningsmann å finne frem til relevant lovbestemmelse. I tillegg til dette vil det være lettere å subsumere stalking med ulike typer motiver under denne bestemmelsen ettersom begrepet «hensynsløs atferd» ikke benyttes. Politiet og påtalemyndigheten slipper å ta en moralsk vurdering av handlingene og kan heller fokusere på virkningen det har på offeret og om gjerningsmannensom er klar over eller burde ha vært klar over denne effekten på offeret. På den måte slipper vi at stalkere som har romantiske eller vennskapelige motiver men som likevel har en svært skadelig innvirkning på offeret frikjennes og får fortsette sin atferd.

Endringsforslaget kan gjøre arbeidet lettere for rettsanvenderne og for politiet, men dette bøter ikke på det omfattende problemet med brudd på besøks- eller kontaktforbud og manglende håndhevelse av sanksjoner ved brudd på besøks- eller kontaktforbud. Brudd på kontaktforbud kan også være vanskelig å bevise. Uten en løsning på dette problemet kan en ikke si at endringsforslagene vil føre til et reelt styrket vern mot stalking, men dersom det tredje forslaget blir valgt så kan det være gode grunner til å tro at rettsvernet, kan i allefall i noen grad bli styrket.

Det er grunn til å påpeke at ordningen med elektronisk kontroll i samband med besøksforbud samt rask reaksjonstid hos politiet i slike saker vil kunne være det som utgjør forskjellen på om vi får et reelt vern eller ikke. Dette er fordi det umiddelbart gir en økt beskyttelse og overfører byrden av å være utsatt for stalking en del over på gjerningspersonens skuldre i stedet for offeret.

6 Kilder og litteraturliste

6.1 Lover

6.1.1 Norsk lov

Kongeriket Noregs Grunnlov	Lov av 17. mai 1814
Lov om erstatning fra staten for personskade voldt ved straffbar handling m.m. (voldsoffererstatningsloven).	Lov nr. 13 20. april 2001
(Almindelig borgerlig straffelov)	Lov nr. 10 Straffeloven 22 mai 1902
Lov om straff (Straffeloven)	Lov nr. 28 Strafeloven 20.mai 2005
Lov om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven)	22. mai. 1981 nr. 25

6.1.2 Svensk lov

Brottsbalken	21. desember 1962
Forarbeider:	
Statens offentliga utredningar	SOU:2008:81 stalking- ett allvarligt brott

6.1.3 Dansk lov

Lovbekendtgørelse 2015-07-09 nr. 873 Straffeloven	Lov nr. 126 af 15. april 1930
Lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning	Lov nr. 112 03. februar. 2012

6.2 Lovforarbeider

6.2.1 Norske lovforarbeider

Odelstingspreposisjon:

Ot.prp nr. 41 (1954)

Ot.prp.nr.22 (2008-2009)

Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28
(siste delproposisjon - slutføring av spesiell del og
tilpasning av annen lovgivning)

Norges offentlige utredninger:

NOU 2010: 3.

«Drap i Norge i perioden 2004-2009», Tabell 3.8 Andre
studier som omhandler drap/vold

6.2.1.1 Norske representantforslag

Representantforslag 74 S (2014-2015), Dok.nr.8:74 S (2014-2015) Representantforslag fra
stortingsrepresentantene Lene Vågslid, Christian Tynning Bjørnø, Tove Karoline Knutsen,
Stine Renate Håheim, Lise Christoffersen, Sonja Mandt og Knut Storberget om å styrke
beskyttelsen til personer utsatt for vold, trusler om vold, personforfølgelse og stalking

6.2.2 Svenske lovforarbeider

SOU: 2008:81: «Stalking- et allvarlig brott»:

6.2.3 Danske lovforarbeider

Kommisjonsbetænkninger

KBET 2011 nr 1526 – Betænkning om tilhold,
opholdsforbud og bortvisning

6.2.4 Danske representantforslag

«Forslag til folketingsbeslutning om en bedre og
mere effektiv indsats over for stalkingofre»:
07.10.15: Lisbeth Bech Poulsen (SF), Jonas Dahl
(SF) og Trine Torp (SF)

6.3 Domsregister

Høyesterettspraksis

Rt. 2013 s.588

Rt. 2010 s.845

Rt. 2002 s.78

Rt. 2015 s. 34

Rt. 2015 s. 93

Rt. 1952 s.989

Lagmannsrettene

LB-2010-56771

LF-2008-173437

Tingrettene

TSAFO-2014-148942

6.4 Litteraturliste

6.4.1 Bøker

Magnus Matningsdal og Anders Bratholm:
«Straffeloven kommentarutgave»: «tredje del:
forseelser»: Universitetsforlaget AS: 1998

6.4.2 Artikler

Kjersti Narud, Christine Friestad, Alv. A. Dahl: “Stalking experiences and associated factors—A controlled population-based study from Norway”: 2013: Nordic Journal of Psychiatry

6.4.2.1 Internett artikler

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/hoeyre/linda-helleland-jeg-ble-forfulgt/a/23441394/>

Fra brå.se som er nettsiden til det svenske lovbrudds- forebyggende rådet:

<http://www.bra.se/bra/publikationer/arkiv/publikationer/20r15-01-15-olaga-forfolgelse.html>

http://www.bra.se/download/18.5e2a4a6b14ab166759921b/1421222522149/2015_2_Olaga+f%C3%B6rf%C3%B6ljelse.pdf

Fra Stalking.no:

<http://stalking.no/hva-er-egentlig-stalking/>

6.5 Konvensjoner

Istanbul konvensjonen

Konvensjonen om forebygging og bekjempelse av vold mot kvinner og vold i nære relasjoner: vedtatt av Europarådet: 07.04.2011

EMK

Den europeiske

menneskerettighetskonvensjonen **6.6 Rettspraksis fra den Europeiske menneskerettighetsdomstolen**

«Osman mot Storbritannia»

(storkammerdom 28. oktober 1998) (EMD-1994-23452)

«A. vs Croatia»

14. Oktober 2010 (Application no. 55164/08)

6.7 Den Europeiske menneskerettskonvensjonen

Art. 8 om vern av privatlivet

6.8 Annet

Stortingsmøte

Innlegg fra Lise Christoffersen (A): Stortingsmøte 8. juni. 2015 kl. 10 :s. 3794.